TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. spalio 6 d.*

Byloje C-438/07

dėl 2007 m. rugsėjo 18 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Bendrijų Komisija, atstovaujama I. Koskinen ir L. Parpala bei M. Patakia ir S. Pardo Quintillán, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

Švedijos Karalystę, atstovaujamą A. Falk,

atsakovę,

* Proceso kalba: švedų.

palaikomą

Suomijos Respublikos, atstovaujamos J. Heliskoski ir A. Guimaraes-Purokoski,

įstojusios į bylą šalies,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai A. Ó Caoimh, J. Klučka, U. Lõhmus ir A. Arabadjiev (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2009 m. vasario 19 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2009 m. kovo 26 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Ieškiniu Europos Bendrijų Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad vėliausiai iki 1998 m. gruodžio 31 d. neužtikrinusi, jog didesnėse nei 10 000 gyventojų ekvivalentų (toliau – GE) aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos, patenkančios tiesiogiai į jautrias zonas arba jose esančius baseinus, atitiktų tam tikrus 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotėkų valymo (OL L 135, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 26) su pakeitimais, padarytais 1998 m. vasario 27 d. Komisijos direktyva 98/15/EB (OL L 67, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 4 t., p. 27, toliau – Direktyva 91/271), I priedo reikalavimus, Švedijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 91/271 5 straipsnio 2, 3 ir 5 dalis.

Teisinis pagrindas

Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos konvencija

2 Europos bendrija kartu su kai kuriomis valstybėmis narėmis ir Rusijos Federacija yra Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos konvencijos (Helsinkio konvencija, peržiūrėta 1992 m.) (OL L 73, 1994, p. 20, toliau – Baltijos jūros konvencija), sudarytos 1994 m. vasario 21 d. Tarybos sprendimu dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos konvencijos (Helsinkio konvencija, peržiūrėta 1992 m.) sudarymo Bendrijos vardu (OL L 73, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 19 t., p. 291), signatarė.

Bendrijos teisės aktai

3 Vadovaujantis Direktyvos 91/271 1 straipsniu ši direktyva taikoma miesto nuotekų surinkimui, valymui bei išleidimui ir nuotekų iš tam tikrų pramonės sektorių valymui bei išleidimui, o šios direktyvos tikslas – apsaugoti aplinką nuo iš minėtų nuotekų susidarančių išleidžiamų medžiagų žalingo poveikio.

4 Šios direktyvos 2 straipsnyje nurodyta:

„Šioje direktyvoje:

1) „miesto nuotėkos“ – tai buitinės nuotėkos arba buitinės nuotėkos, sumišusios su gamybinėmis nuotėkomis, ir (arba) paviršinės (lietaus) nuotėkos;

<…>

4) „aglomeracija“ – tai tam tikras plotas, kuris yra gana tankiai apgyvendintas ir (arba) kuriame gana sutelkta ūkinė veikla, dėl to reikia surinkti miesto nuotėkas ir jas nukreipti į miesto nuotėkų valymo įrenginius arba į galutinę išleidimo vietą;

5) „nuotėkų surinkimo sistema“ – tai vamzdynų sistema, kurioje surenkamos ir per kurią teka miesto nuotėkos;

6) „1 g. e. (gyventojų ekvivalentas)“ – tai organinė biologiškai skaidoma apkrova, kuriai oksiduoti deguonies poreikis (BDS5) yra 60 g per dieną;

<…>

8) „antrinis valymas“ – tai nuotėkų valymas, paprastai taikant biologinį būdą kartu su antriniu nusėsdinimu arba kitokį procesą, kai yra laikomasi I priedo 1 lentelėje nurodytų reikalavimų;

9) „tinkamas valymas“ – tai miesto nuotėkų valymas bet kokiu būdu ir (arba) išleidimo sistema, iš kurios išleidus nuotėkas į vandens telkinį priimtuvą jame yra tenkinami atitinkami kokybės reikalavimai ir atitinkamos šios direktyvos ir kitų Bendrijos direktyvų nuostatos;

<…>

11) „eutrofikacija“ – tai vandens pagerinimas maistingomis medžiagomis, ypač azoto ir (arba) fosforo junginiais, kurie skatina dumblių bei aukštesniųjų augmenijos formų augimą, kuris nepageidautinai sutrikdo organizmų pusiausvyrą vandenyje ir turi įtakos tokio vandens kokybei;

<…>

13) „jūros pakrančių vandenys“ – tai vandenys už atoslūgio ribos arba už estuarijų išorinės ribos.“

5 Šia direktyva numatytos nuotekoms taikytinos bendrosios taisyklės pateikiamos jos 4 straipsnyje, kurio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad į nuotėkų surinkimo sistemas patenkančioms miesto nuotėkoms, prieš jas išleidžiant į vandens telkinius, būtų taikomas antrinis arba jam prilygstantis valymas <…>“

6 Direktyvos 91/271 5 straipsnyje skelbiama:

„1. Kad būtų įvykdyta šio straipsnio 2 dalis, valstybės narės iki 1993 m. gruodžio 31 d. pagal II priede išdėstytus kriterijus nustato jautrias zonas.

2. Valstybės narės užtikrina, kad miesto nuotėkos, patenkančios į nuotėkų surinkimo sistemas iš aglomeracijų, turinčių daugiau kaip 10 000 g.e., prieš išleidžiant į jautrias zonas ne vėliau kaip nuo 1998 m. gruodžio 31 d. būtų pradėtos valyti pagal griežtesnius negu aprašyta 4 straipsnyje reikalavimus.

3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyti išleidžiami iš miesto nuotėkų valymo įrenginių vandenys atitinka I priedo B dalies reikalavimus. Šie reikalavimai gali būti 18 straipsnyje nustatyta tvarka keičiami ir papildomi.

<…>

5. Išleidimams iš miesto nuotėkų valymo įrenginių, kurie yra atitinkamuose jautrių zonų nuotėkų surinkimo rajonuose ir kurie taip pat teršia šias zonas, privalo būti taikomi šio straipsnio 2, 3, ir 4 dalių nuostatai.

<…>“

7 Šios direktyvos I priedo B dalies reikalavimų 2 ir 3 punktai suformuluoti taip:

„2. Iš miesto nuotėkų valymo įrenginių išleidžiamos nuotėkos, kurios turi būti valomos laikantis 4 ir 5 straipsnių, atitinka 1 lentelėje pateiktus reikalavimus.

3. Be to, nuotėkos iš miesto nuotėkų valymo įrenginių išleidžiamos į eutrofikacijos paveiktas jautrias zonas, nurodytas II priedo A dalies a punkte, privalo atitikti ir šio priedo 2 lentelėje pateiktus reikalavimus.“

8 Šio priedo 2 lentelėje pateikta tokia formuluotė:

„2 lentelė:Reikalavimai vandenims, išleidžiamiems iš miesto nuotekų valymo įrenginių į jautrias zonas, kuriose pastebima eutrofikacija, nurodyta II priedo A dalies a punkte.

Galima taikyti vieną ar abu parametrus, priklausomai nuo vietinės situacijos. Taikomi koncentracijos dydžiai arba minimalus išvalymas procentais.“

9 Šios lentelės antroje eilutėje nurodyta, kad arba bendro azoto koncentracija aglomeracijoms, kurių GE yra nuo 10 000 iki 100 000, turi neviršyti 15 mg/l, o didesnėms aglomeracijoms – 10 mg/l, arba jo kiekis turi būti sumažintas bent 70–80 %.

10 Direktyvos 91/271 II priedo A dalies a punkto antrojoje pastraipoje numatyta:

„Svarstant, kurios maistingosios medžiagos kiekį reikėtų mažinti toliau valant, galėtų būti atsižvelgiama į tokius elementus:

i) ežerai ir upės, įtekančios į ežerus (rezervuarus), uždaras įlankas, kuriose menkai keičiasi vanduo ir dėl to gali vykti susikaupimas. Tokiose zonose reikėtų šalinti fosforą, nebent galima įrodyti, kad fosforo šalinimas neturės jokio poveikio eutrofikacijos lygiui. Kai čia patenka nuotėkos, išleidžiamos iš didelių aglomeracijų, galima pagalvoti ir apie azoto šalinimą;

ii) estuarijos, įlankos ir kiti jūros pakrančių vandenys, kuriuose menkai keičiasi vanduo arba į kuriuos patenka daug maistinių medžiagų. Tokiose zonose iš mažų aglomeracijų išleidžiamos nuotėkos paprastai neturi didelės reikšmės, bet kai jos išleidžiamos iš didelių aglomeracijų, fosforas ir (arba) azotas turėtų būti šalinamas, nebent galima įrodyti, kad toks šalinimas neturės poveikio eutrofikacijos lygiui.“

Nacionalinės teisės aktai

11 Iš Švedijos Karalystės pateikto nacionalinės teisės aktų aprašymo matyti, kad bet kuriai veiklai bei priemonėms, turinčioms nemažą poveikį aplinkai, taikomas Švedijos aplinkos apsaugos kodeksas (*miljöbalken*). Be to, visi Švedijos nuotekų, susidarančių didesnėse nei 2 000 GE aglomeracijose, valymo įrenginiai turi turėti leidimą, išduodamą atlikus konkrečios situacijos įvertinimą. Nagrinėjant prašymą išduoti tokį leidimą iš pradžių įvertinama bendra priimtuvo zonos būklė atsižvelgiant į bendrą išleidžiamų medžiagų kiekį iš visų šaltinių bei šių medžiagų poveikį žemiau esantiems telkiniams.

Ikiteisminė procedūra

12 1994 m. Švedijos Karalystė pripažino visus savo vandens telkinius jautriomis zonomis. Ji patvirtino šią klasifikaciją Komisijai 1998 m. ir 2000 metais. Ši valstybė narė taip pat nurodė, kad klasifikuodama rėmėsi eutrofikacijos kriterijumi ir kad tinkamas vandens valymo būdas nustatytinas atsižvelgiant į konkrečius vandens telkinius. Švedijos Karalystė tvirtino, kad vadovaujantis Direktyvos 91/271 II priedo A dalies a punkto i ir ii papunkčiais visa Švedijos teritorija yra jautri išleidžiamo fosforo keliamai eutrofikacijai arba eutrofikacijos rizikai.

13 2002 m. spalio 23 d. Komisija išsiuntė Švedijos Karalystei oficialų pranešimą tuo pagrindu, kad ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvos 91/271 5 straipsnį. Pažeidimą sudarė tai, kad visos miesto nuotekų valymo įrenginių į jautrias zonas išleidžiamos medžiagos neatitiko šios direktyvos I priedo B dalies reikalavimų. Švedijos Karalystė šiuos reikalavimus, taikomus, pirma, miesto nuotėkų, susidariusių didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose, valymo įrenginių išleidžiamoms medžiagoms ir, antra, jautrių zonų baseine esančių tokių įrenginių išleidžiamoms medžiagoms, turėjo įvykdyti vėliausiai iki 1998 m. gruodžio 31 dienos.

14 2003 m. vasario 5 d. atsakyme Švedijos Karalystė atmetė šiuos Komisijos kaltinimus ir nurodė, kad įvykdė Direktyvos 91/271 reikalavimus. Švedijos valdžios institucijos mano, kad nebūtina pašalinti azoto, esančio vandenyje, kuris į Baltijos jūrą išleidžiamas iš šalies šiaurinėje dalyje esančiose Norteljė komunos didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių. Šios institucijos taip pat mano, kad iš Švedijos centrinės ir pietinės dalių didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų kitų valymo įrenginių išleidžiamas azotas neturi poveikio jūros pakrančių vandens telkinių eutrofikacijai dėl pakankamos azoto išlikos jo judėjimo nuo taršos šaltinio iki jūros kelyje esančiame baseine.

15 2004 m. balandžio 1 d. Komisija nusiuntė Švedijos Karalystei pagrįstą nuomonę nurodydama mokslo studijas, kurios patvirtina, jog azoto pašalinimas iš vandens, išleidžiamo į Botnijos įlankos užutekį ir Botnijos jūrą, turi poveikio eutrofikacijos lygiui visoje Baltijos jūroje siaurąja prasme. Ji nurodė, kad visas iš didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidariusių miesto nuotekų valymo įrenginių į Baltijos jūrą, įskaitant Botnijos įlankos užutekį ir Botnijos jūrą, išleidžiamas vanduo turėtų būti valomas pašalinant iš jo ir fosforą, ir azotą.

16 Komisija taip pat nurodė, kad iš Švedijos centrinės ir pietinės dalių didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamas azotas prisideda prie Baltijos jūros, kuri yra jautri zona, taršos. Šiuo atžvilgiu ji pastebi, kad natūrali azoto išlika baseinuose nėra leidžiamas azoto apkrovos mažinimo jūros pakrančių zonose metodas.

17 Į Komisijos pagrįstą nuomonę Švedijos Karalystė atsakė 2004 m. birželio 14 ir 22 d. laiškais nurodydama, kad spręsdama, kurios zonos yra jautrios eutrofikacijai Direktyvos 91/271 prasme, valstybė narė turi įvertinti ir tai, kurios maistingosios medžiagos prisideda prie eutrofikacijos. Priėmusi šį sprendimą valstybė narė turi užtikrinti, kad nuo azoto ir (arba) fosforo pagal griežtesnius reikalavimus būtų valoma atsižvelgiant į vietos sąlygas. Švedijos Karalystė pabrėžė, jog valstybės narės galėjo laisvai pasirinkti, kaip iš miesto nuotekų pašalinti azotą. Todėl Direktyvą 91/271 reikėtų

aiškinti taip, kad natūralios išlikos metodą galima laikyti azoto pašalinimo iš sausumos rajonuose susidarančių miesto nuotekų, patenkančių į upes bei upelius ir vėliau patenkančių į jautrias jūros pakrančių zonas, metodu.

18 Kadangi Švedijos Karalystės pateiktas atsakymas į šią pagrįstą nuomonę Komisijos netenkino, ji pareiškė šį ieškinį.

19 2008 m. sausio 28 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi Suomijos Respublikai leista įstoti į bylą Švedijos Karalystės pusėje

Dėl ieškinio

Šalių argumentai

20 Didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų 141 valymo įrenginius, iš kurių išleidžiamos medžiagos tiesiogiai patenka į jautrias zonas arba jų baseinus, Švedijos Karalystė suskirstė į penkias grupes, nurodytas pirmuose penkiuose jos atsiliepimo į ieškinį prieduose.

21 Savo atsiliepime į ieškinį ši valstybė narė patikslina, kad 5 iš minėtų 141 valymo įrenginių situacija taisytina. Todėl Kristiansando aglomeracijos ir šiuo metu į vieną aglomeraciją sujungtų Jonšiopingo bei Hiuskvarnos valymo įrenginiai turi būti išbraukti iš šios valstybės narės atsiliepimo į ieškinį 1 priedo ir įtraukti į prie šio

atsiliepimo pridėtą 3 priedą. Lisešilio valymo įrenginys turi būti išbrauktas iš šio 1 priedo ir įrašytas į šio atsiliepimo 2 priedą. Galiausiai Hammaro valymo įrenginys turi būti išbrauktas iš šio atsiliepimo 2 priedo ir įtrauktas į šio atsiliepimo 1 priedą.

22 Pirma, Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį su pakeitimais, padarytais šios valstybės tripliku, 1 priede (toliau – pakeistas 1 priedas) išvardyti valymo įrenginiai, kuriuos ši valstybė narė laiko atitinkančiais Direktyvos 91/271 reikalavimus. Su šiais įrenginiais siejamas įsipareigojimų neįvykdymas yra nepagrįstas, nes visi jie specialiai pritaikyti šalinti azotą pagal šios direktyvos reikalavimus. Komisija tik konstatuoja, kad Esliovo, Kristiansando ir Jonšiopingo valymo įrenginiai iš valomų miesto nuotekų nepašalina azoto, o tai pažeidžia direktyvą.

23 Antra, dėl Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį su pakeitimais, padarytais šios valstybės tripliku, 2 priede (toliau – pakeistas 2 priedas) išvardytų valymo įrenginių ir šio atsiliepimo 3 priede su tripliku padarytais pakeitimais (toliau – pakeistas 3 priedas) išvardytų valymo įrenginių Komisija nurodo pritarianti Švedijos Karalystės pozicijai, kad šie įrenginiai neatitinka Direktyvos 91/271 reikalavimų, nes pirmosios grupės įrenginiai nepritaikyti šalinti azotą, o antrosios grupės įrenginiai iš valomų miesto nuotekų pašalina nepakankamą kiekį azoto.

24 Trečia, Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 5 priede nurodytus įrenginius Komisija skirsto pagal tai, ar jų išleidžiamos medžiagos tiesiogiai patenka į Botnijos įlankos užutekį (ar ne) ir ar tiesiogiai į Botnijos įlanką (ar ne). Komisijos nuomone, kadangi didžioji dalis Švedijos vidaus vandenų suteka į Baltijos jūrą siaurąja prasme, kurios eutrofikaciją iš esmės lemia fosforas ir azotas, šis vandens telkinys laikytinas jautriu šioms dviem maistingosioms medžiagoms. Taigi visais šiais įrenginiais turi būti atliekamas valymas nuo azoto pagal griežtesnius reikalavimus Direktyvos 91/271 5 straipsnio 2, 3 ir 5 dalių prasme (toliau – tretinis valymas).

25 Nors Komisija tvirtina, kad Botnijos įlankos užutekio vandenys jautrūs tik fosforui, vis dėlto mano, kad šio užutekio negalima vertinti atsietai nuo konteksto, nes maistingosios medžiagos, įskaitant azotą, iš šio jūros baseino plinta į kitas Baltijos jūros dalis. Remdamasi visų pirma jos užsakymu, pateiktu *Water Research Center*, 2003 m. parengta ataskaita apie Direktyvos 91/271 perkėlimą į Švedijos teisę (toliau – 2003 m. ataskaita), Komisija nurodo, kad Botnijos įlankos vanduo yra bent iš dalies jautrus azotui. Todėl tekėdamas iš Botnijos įlankos užutekio ir Botnijos jūros į Baltijos jūrą siaurąja prasme šis vanduo perneša didelį kiekį azoto.

26 Galiausiai dėl Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 4 priede nurodytų valymo įrenginių, kuriuos ši valstybė narė laiko atitinkančiais Direktyvos 91/271 reikalavimus, pažymėtina, jog ji teigia, kad jais nebūtina šalinti azoto, nes natūrali jo išlika yra tokia didelė, kad išleidžiamas azotas neprisideda prie jūros pakrančių vandens telkinių eutrofikacijos. Šiuo klausimu savo įstojimo į bylą paaiškinime Suomijos Respublika dar nurodo, kad į tokį natūralios asenizacijos procesą gali būti atsižvelgta pagal minėtą direktyvą vertinant, ar būtina šalinti azotą. Komisija savo ruožtu pastebi, jog Švedijos Karalystės nurodytos išlikos lygis yra nepakankamas, kad būtų pašalinta pakankamai azoto, ir šios valstybės skaičiavimai grindžiami vidutiniu azoto kiekio sumažinimu, o to neleidžia Direktyva 91/271. Taigi išlika negali būti laikoma atitinkančia minėtos direktyvos I priedo 2 lentelėje nustatytus pakankamo ir nuolatinio valymo reikalavimus.

27 Dublike Komisija nurodo, kad iš EB 174 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto ir nusistovėjusioje teismo praktikoje patvirtinto Bendrijos aplinkos politikai keliamo reikalavimo siekti aukšto apsaugos lygio, grindžiamo atsargumo ir prevencinių veiksmų principais, išplaukia, jog pirmenybė teiktina taršos atitaisymui prie šaltinio. Šiuo atžvilgiu Komisija mano, kad Švedijos Karalystė neįrodė, jog azoto pašalinimas tiek iš vidaus, tiek iš jūros pakrančių vandens telkinių neturės poveikio Baltijos jūros eutrofikacijai.

28 Šiuo atžvilgiu Švedijos Karalystė atsikerta, kad azoto pašalinimas tais atvejais, kai vietos sąlygos to nereikalauja, gali paspartinti cianobakterijų dauginimąsi. Todėl Komisijai

nepateikus įrodymų apie tai, kad azoto pašalinimas būtinas atsižvelgiant į vietos sąlygas, reikia vadovautis atsargumo principu ir tokio šalinimo geriau neatlikti.

Teisingumo Teismo vertinimas

29 Iš Direktyvos 91/271 5 straipsnio 2 dalies išplaukia, kad visos į jautrią zoną išleidžiamos miesto nuotekos, susidarančios didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose, vėliausiai nuo 1998 m. gruodžio 31 d. turi būti valomos pagal griežtesnius nei direktyvos 4 straipsnyje numatytus reikalavimus.

30 Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad pripažinimui išleidžiamomis medžiagomis Direktyvos 91/271 5 straipsnio 2 dalies prasme neturi reikšmės tai, ar nuotekos tiesiogiai, ar netiesiogiai patenka į jautrią zoną (šiuo atžvilgiu žr. 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-396/00, Rink. p. I-3949, 29–32 punktus). Kaip savo išvados 72 punkte nurodė generalinė advokatė, tai atitinka EB 174 straipsnio 2 dalyje nurodytą Bendrijos aplinkos politika siekiamą aukštą apsaugos lygį.

31 Vadovaujantis Direktyvos 91/271 II priedo A dalimi, jautrios zonos gali būti nustatomos remiantis eutrofikacijos, geriamojo vandens ėmimo arba kitose direktyvose nustatytais kriterijais.

32 Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad 1994 m. Švedijos Karalystė pripažino visus savo vandens telkinius eutrofikacijai jautriomis zonomis, ir kad medžiagos iš visų šios valstybės narės valymo įrenginių tiesiogiai arba netiesiogiai išleidžiamos į šias zonas.

33 Iš bylos šalių pateiktų pastabų matyti, kad, vertinant apskritai, vienos iš maistingųjų medžiagų, t. y. fosforo arba azoto, yra mažiau nei kitos, o šis trūkumas riboja dumblių dauginimąsi. Taigi šias medžiagas galima vadinti „ribojančiu veiksniu“. Tam tikros zonos gali būti jautrios vienai iš medžiagų arba net abiem. Taigi fosforo ir (arba) azoto sumažinimas, atsižvelgiant į šių vandenų jautrumą, leidžia riboti dumblių dauginimąsi.

34 Visi Švedijos vandenys pripažinti jautriais išleidžiamo fosforo keliamai eutrofikacijai arba eutrofikacijos rizikai. Tik tarp Norvegijos sienos ir Norteljė komunos esantys jūros pakrantės vandens telkiniai pripažinti jautriais išleidžiamo azoto keliamai eutrofikacijai arba eutrofikacijos rizikai.

35 Todėl reikia laikyti, priešingai nei mano Komisija, kad pripažindama zonas jautriomis Švedijos Karalystė nurodė, kurios iš Direktyvos 91/271 I priedo 2 lentelėje nurodytų maistingųjų medžiagų turi būti šalinamos iš į Švedijos vidaus vandenis išleidžiamų miesto nuotekų. Kaip nurodė Švedijos Karalystė, šiuo atžvilgiu jūros pakrantės vandens telkiniai nebuvo atskirti nuo vidaus vandens telkinių.

36 Be to, Direktyvos 91/271 5 straipsnio 3 dalyje nustatytos minėtose jautriose zonose taikytinos išleidžiamų medžiagų tretinio valymo taisyklės. Iš šios nuostatos, skaitomos kartu su joje nurodytomis nuostatomis, matyti, kad išleidžiamos medžiagos iš miesto nuotekų valymo įrenginių į eutrofikacijai jautrias zonas atitinka šios direktyvos I priedo 2 lentelės reikalavimus.

37 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad šie reikalavimai taikomi nepažeidžiant Direktyvos 91/271 II priedo A dalies a punkto (2004 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-280/02, Rink. p. I-8573, 104 ir 105 punktai). Šios nuostatos ii papunktyje taip pat nurodoma, kad, kiek tai susiję su didelėmis aglomeracijomis, fosforas ir (arba) azotas turėtų būti šalinamas tuomet, kai jūros pakrančių vandens

telkiniuose menkai keičiasi vanduo arba į juos patenka daug maistingųjų medžiagų, nebent būtų įrodyta, kad toks šalinimas neturės poveikio eutrofikacijos lygiui.

38 Šios direktyvos I priedo 2 lentelėje pateikiami fosforo ir azoto išvalymo iš miesto nuotekų parametrai. Jos antraštėje nurodyta, kad galima taikyti vieną ar abu parametrus, atsižvelgiant į vietos situaciją. Taigi nuo azoto ar fosforo arba jų abiejų turi būti valoma atsižvelgiant į vietos sąlygas. Valstybė narė gali pasirinkti taikyti nurodytą koncentracijos vertę arba išvalymo procentinę išraišką.

39 Papildomai reikia nurodyti, kad Komisija ir Švedijos Karalystė sutaria, jog Baltijos jūros eutrofikacija yra pagrindinė aplinkosaugos problema ir kad šį fenomeną lemia padidėjusi azoto ir fosforo, t. y. dviejų medžiagų, kurios būtinos jūrinei augalijai ir gyvūnijai, koncentracija.

40 Kaip nurodo Švedijos Karalystė, nėra eutrofikacijos problemos sprendimo, kuris universaliai tiktų visai Baltijos jūrai.

41 Tokiomis aplinkybėmis iš bylos medžiagos matyti, kad priemonės, kurių reikia imtis siekiant sumažinti eutrofikaciją vienoje ar kitoje Baltijos jūros vietoje, nėra tapačios. Šiuo atžvilgiu Direktyvoje 91/271 numatyta, kad valstybės narės vadovaujasi vietos sąlygomis vertindamos prie eutrofikacijos prisidedančias medžiagas (fosforą ir (arba) azotą) ir atlikusios įvertinimą imasi tinkamų valymo priemonių.

42 Taigi Direktyvoje 91/271 nėra reikalavimo mašinaliai sumažinti azoto apkrovą tais atvejais, kai miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos patenka į jautrioje zonoje esančius vandens telkinius priimtuvus. Ar vandenys turi būti valomi

nuo azoto ir (ar) fosforo, reikia nustatyti atsižvelgiant būtent į priežastį, dėl kurios šie vandens telkiniai priimtuvai pripažinti jautriais, ir į įvertintą vietos situaciją.

43 Todėl negalima pritarti Komisijos pateiktam aiškinimui esą vien aplinkybės, jog miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos patenka į jautrią zoną, pakanka, kad būtų taikomas Direktyvos 91/271 reikalavimas atlikti tretinį valymą nuo azoto. Pagal minėtos direktyvos 5 straipsnio 5 dalį pareiga sumažinti azoto apkrovą siejama su tuo, kiek jautrių jūros zonų baseinuose esančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos prisideda prie šių jautrių zonų taršos.

44 Kadangi ribojantis veiksnys siejamas ne tik su vandens telkinio priimtuvo jautrumu, bet ir su tuo, ar išleidžiamos medžiagos teršia šiuos telkinius, negalima teigti, kaip tai iš esmės daro Komisija, jog kadangi Baltijos jūroje siaurąja prasme vyksta didelė tiek azoto, tiek fosforo sukelta eutrofikacija ir didžioji dalis vidaus vandenų įteka į šią jūrą, Švedijos ežerai, upės ir jūros pakrančių vandens telkiniai laikytini jautriais šioms dviem medžiagoms.

45 Iš šių motyvų išplaukia, kad priešingai nei teigia Komisija, Direktyva 91/271 nenumato bendrai taikomos pareigos reikalauti, kad kiekvieno didesnėse nei 10 000 GE dydžio aglomeracijose susidariusių miesto nuotekų valymo įrenginio išleidžiamoms medžiagoms būtų taikomas tretinis valymas nuo azoto.

46 Kadangi Direktyva 91/271 reikalaujama sumažinti fosforo ir (arba) azoto kiekius atsižvelgiant į vietos sąlygas, t. y. vandens telkinių priimtuvų jautrumą vienai ar kitai iš šių maistingųjų medžiagų ir aplinkybę, ar išleidžiamos medžiagos teršia šiuos telkinius, kartu galima vertinti visus nagrinėjamus valymo įrenginius, kurių išleidžiamos medžiagos patenka į tą patį baseiną.

47 Be to, vadovaujantis Direktyvos 91/271 5 straipsnio 5 dalimi, tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai į jautrią zoną iš tame pačiame baseine esančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamoms medžiagoms taikomi reikalavimai, kurie jautrioms zonoms taikomi, tik jeigu šios medžiagos prisideda prie šios zonos taršos. Taigi, turi egzistuoti priežastinis ryšys tarp šių išleidžiamų medžiagų ir jautrių zonų taršos.

48 Nagrinėti, ar Komisija įrodė šį priežastinį ryšį, būtina atsižvelgiant į šiuos motyvus.

49 Reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką procedūroje dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal EB 226 straipsnį Komisijai tenka pareiga įrodyti nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo egzistavimą. Būtent ji turi pateikti Teisingumo Teismui visus įrodymus, būtinus patikrinti šio įsipareigojimų neįvykdymo egzistavimą, negalėdama šiuo atžvilgiu remtis kokia nors prielaida (be kita ko, žr. 1982 m. gegužės 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, 96/81, Rink. p. 1791, 6 punktą ir 2007 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-135/05, Rink. p. I-3475, 26 punktą).

50 Be to, jei Komisija pateikė pakankamai įrodymų, patvirtinančių tam tikras faktines aplinkybes, atsiradusias valstybės narės atsakovės teritorijoje, pastaroji gali iš esmės ir išsamiai ginčyti pateiktus duomenis bei iš jų išplaukiančias pasekmes (šiuo atžvilgiu žr. 1988 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Komisija prie Graikiją*, 272/86, Rink. p. 4875, 21 punktą ir 1999 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-365/97, Rink. p. I-7773, 84 ir 86 punktus).

51 Pirma, apie Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį su pakeitimais, padarytais jos tripliku, pakeistame 1 priede išvardytus valymo įrenginius Komisija, nepateikdama jokių įrodymų, tvirtina, kad, viena vertus, Esliovo, Kristiansando ir Jonšiopingo valymo įrenginiai nepritaikyti šalinti azotą iš valomų miesto nuotekų. Kita vertus, Komisija nurodo, kad azotas nebuvo pašalintas tik iš Hönö, Striomstado, Lidšiopingo, Sevšė, Brgholmo, Bjuvo, Svedalos, Klipan, Torekovo ir Åmål aglomeracijų miesto nuotekų.

52 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neturi pakankamai informacijos, kad galėtų tiksliai sužinoti Bendrijos teisės pažeidimo, kuriuo kaltinama Švedijos Karalystė, turinį ir patikrinti Komisijos nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo egzistavimą (žr. 2007 m. balandžio 26 d. Sprendimo *Komisija prieš Suomiją*, C-195/04, Rink. p. I-3351, 32 punktą).

53 Antra, dėl pakeistuose 2 ir 3 prieduose išvardytų valymo įrenginių reikia priminti, kad procese pagal ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo nurodytą įsipareigojimų neįvykdymą konstatuoti gali tik Teisingumo Teismas, net jei atitinkama valstybė narė neginčija įsipareigojimų neįvykdymo (šiuo atžvilgiu žr. 2002 m. sausio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-439/99, Rink. p. I-305, 20 punktą ir 2006 m. vasario 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-43/05, 11 punktą).

54 Pažymėtina, kad šiuo atžvilgiu Švedijos Karalystė pati pripažįsta pažeidusi įsipareigojimus pagal Direktyvą 91/271. Ši valstybė narė patvirtina, kad pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaigoje valymo įrenginiai, išvardyti pakeistuose 2 ir 3 prieduose, neatitiko reikalavimų, taikomų vadovaujantis šios direktyvos I priedu. Iš, be kita ko, Švedijos Karalystės atsakymų į raštu pateiktus klausimus matyti, kad 18 pakeistame 2 priede išvardytų valymo įrenginių nebuvo įdiegta speciali azoto šalinimo technologija. Be to, Švedijos Karalystė pripažino, kad nors pakeistame 3 priede išvardytuose valymo įrenginiuose įdiegta speciali azoto šalinimo technologija, šių įrenginių išleidžiamose medžiagose yra tiek daug azoto, kad net esant didelei išlikai jis prisideda prie eutrofikacijos.

55 Net darant prielaidą, kad Komisijos ieškinys pateiktas dėl visų iš didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamų medžiagų, tiesiogiai patenkančių į jautrias zonas arba jose esančius baseinus, ši aplinkybė nepanaikina galimybės pripažinti neįvykdžius įsipareigojimų tik tam tikrų iš šių įrenginių atžvilgiu. Šią išvadą patvirtina aplinkybė, kad pripažindama, jog pakeistojo atsiliepimo į ieškinį 2 ir 3 prieduose išvardyti 37 valymo įrenginiai neatitinka Direktyvos 91/271 1 priedo reikalavimų, Švedijos Karalystė aiškiai patvirtino neginčijanti šios Komisijos ieškinio dalies.

56 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Švedijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 91/271, kiek tai susiję su išleidžiamu azotu iš pakeistuose 2 ir 3 prieduose nurodytų valymo įrenginių.

57 Trečia, kalbant apie Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 4 priede nurodytus valymo įrenginius ir šio atsiliepimo 5 priede nurodytus 29 valymo įrenginius, kuriems nereikia jokios specialios azoto šalinimo įrangos, nes jų išleidžiamos medžiagos neprisideda prie jautrių zonų eutrofikacijos, reikia išnagrinėti, ar Komisija įrodė, jog šių įrenginių išleidžiamos medžiagos prisideda prie eutrofikacijos.

58 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, jog, kaip matyti iš bylos medžiagos, šie įrenginiai pastatyti baseinuose, kuriuose esantys priimantieji vandens telkiniai sudaryti iš Botnijos įlankos, t. y. Baltijos jūros atšakos, ir Baltijos jūros siaurąja prasme.

Dėl valymo įrenginių, kurių išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlanką

59 Dalis Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 5 priede nurodytų valymo įrenginių išleidžiamų medžiagų tiesiogiai arba netiesiogiai patenka į Botnijos įlankos užutekį, o kita dalis – tiesiogiai arba netiesiogiai į Botnijos jūrą. Taigi valymo įrenginius, kurių išleidžiamos medžiagos patenka į tą patį baseiną, galima nagrinėti kartu.

60 Pirma, didesnėse nei 10 000 EG aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginiai, kurių išleidžiamos medžiagos tiesiogiai arba netiesiogiai patenka į Botnijos

įlankos užutekį arba baseiną, yra Haparandės, Liulio, Piteo, Šelefteo, Umeo, Kirunos, Jelivarės, Bodeno, Piteå, Skellefteå, Umeå, Kiruna, Gällivare ir Bodeno gyvenvietėse.

61 Bylos šalys susitarė laikyti Botnijos įlankos užutekį vienintele didesne Baltijos jūros zona, kuri, apskritai vertinant, nepaveikta eutrofikacijos. Be to, Komisija pripažįsta, kad Botnijos įlankos užutekio ribojantis veiksnys yra fosforas.

62 Šiomis aplinkybėmis Komisija neįrodė, kad atsižvelgiant į Botnijos įlankos užutekyje egzistuojančias sąlygas Švedijos Karalystė privalėjo užtikrinti, jog tretinis išvalymas nuo azoto būtų atliekamas kiekvienu didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginiu, kurio išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlankos užutekį.

63 Antra, didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginiai, kurių išleidžiamos medžiagos tiesiogiai patenka į Botnijos jūrą arba jos baseiną, yra Ernšioldsviko, Herniosando, Timros, Sundsvalio, Hiudiksvalio, Sioderhamnos, Jevlės, Sollefteå, Estešundio, Åre, Jusdalio, Bolneso, Moros, Faliuno, Burlentės, Avestos, Sandvikeno gyvevietėse.

64 Bylos šalys nesutaria, pirma, dėl Botnijos jūros eutrofikacijos egzistavimo ir jos ribojančio veiksnio nustatymo bei, antra, poveikio, kuris gali atsirasti dėl azoto judėjimo iš Botnijos įlankos ir jo nusileidimo iki pat Baltijos jūros siaurąja prasme.

— Dėl Botnijos jūros eutrofikacijos egzistavimo ir jos ribojančio veiksnio nustatymo

65 Studijose, kurias prie bylos pridėjo Švedijos Karalystė, teigiama, kad Botnijos įlanka, įskaitant Botnijos jūrą, yra vienintelis Baltijos jūros subregionas, neturintis akivaizdžių eutrofikacijos požymių.

66 Savo teiginį, kad azotas yra reikšmingas Botnijos jūros eutrofikaciją ribojantis veiksnys, Komisija grindžia 2003 m. ataskaita.

67 Tačiau šioje ataskaitoje pabrėžiama plačiai paplitusi nuomonė, kad eutrofikacijos problema nebūdinga Botnijos įlankos atviriesiems vandenims.

68 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija neįrodė, jog azotas yra reikšmingas Botnijos jūros atvirųjų vandenų eutrofikaciją ribojantis veiksnys.

69 2003 m. ataskaitos išvadose nurodyta, kad eutrofikacija yra Baltijos jūros siaurąja prasme, t. y. Kategato, Zundo ir Botnijos įlankos pakrančių zonų, kuriose menkai keičiasi vanduo ir susikaupęs didelis maistingųjų medžiagų kiekis, problema.

70 Apie jūros pakrančių vandens telkinius 2003 m. ataskaitoje nurodyta, kad jų eutrofikacija vyksta dėl menkos vandens kaitos ir didelės maistingųjų medžiagų apkrovos. Be to, šioje ataskaitoje teigiama, kad fosforas yra pagrindinis Švedijos jūros pakrančių vandens telkinių ribojantis veiksnys.

71 Šiuo atžvilgiu reikia atsižvelgti į Direktyvos 91/271 II priedo A dalies a punkto antrosios pastraipos ii papunktį, kuriuo remiantis iš mažų aglomeracijų išleidžiamos nuotekos paprastai neturi didelės reikšmės jūros pakrančių vandens telkiniams, kur menkai keičiasi vanduo arba į kuriuos patenka daug maistingųjų medžiagų, tačiau kai jos išleidžiamos iš didelių aglomeracijų, fosforas ir (arba) azotas turėtų būti šalinamas, nebent būtų įrodyta, kad toks šalinimas neturės poveikio eutrofikacijos lygiui.

72 Šiuo atžvilgiu 2003 m. ataskaitoje pažymima, jog lieka abejonių dėl azoto pašalinimo veiksmingumo, ir nurodoma, kad azoto apkrovos sumažinimas tose Baltijos jūros dalyse, kuriose fosforas yra ribojantis veiksnys, tik nedaug paveiktų eutrofikaciją.

73 Be to, Švedijos Karalystė tvirtina, o Komisija nepateikia priešingas aplinkybes patvirtinančių įrodymų, kad dėl šalinimo azoto kiekis, pernešamas iš Botnijos įlankos užutekio į Botnijos jūrą, sumažėtų apytiksliai 19 tonų, o tai sudaro mažiau nei 0,1 % viso azoto, judančio iš vienos šių dviejų jūros zonų į kitą. Taigi Botnijos įlankos azoto pašalinimo poveikis Baltijos jūros siaurąja prasme eutrofikacijai būtų nereikšmingas.

74 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, jog Komisija neįrodė, kad dėl Botnijos jūros būklės Švedijos Karalystė privalėjo užtikrinti, jog kiekvienu valymo įrenginiu, kurio išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlanką, būtų atliekamas tretinis didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymas nuo azoto.

— Dėl poveikio, kuris gali atsirasti dėl azoto judėjimo iš Botnijos įlankos ir jo nusileidimo iki pat Baltijos jūros siaurąja prasme

75 Komisija nurodo, kad bet kuriuo atveju didelis maistingųjų medžiagų kiekis juda iš vieno jūros baseino į kitą. 62 % viso azoto, tiesiogiai ar netiesiogiai išleisto į Botnijos įlankos užutekį, vėliau nuteka į Botnijos jūrą – jūros zoną, kur azotas sudaro svarbų ribojantį veiksnį.

76 Tiesa, kaip pastebi Komisija ir Švedijos Karalystė, pareigą išvalyti nuo azoto reikia vertinti atsižvelgiant tiek į vidaus vandenų, tiek į pakrančių vandens telkinių priimtuvų jautrumą. Tačiau baseino sąvoka nėra neribota. Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad teismo posėdyje Komisija pripažino neteigianti, priešingai nei savo dubliko 44 punkte, kad Botnijos įlankos užutekis ir Botnijos jūra gali būti laikomos Baltijos jūros siaurąja prasme baseinais.

77 Pirma, dėl Švedijos Karalystės argumento, pagal kurį vandens kaita tarp Botnijos įlankos užutekio, Botnijos jūros ir Baltijos jūros siaurąja prasme yra labai nedidelė, reikia nurodyti, kad, kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos medžiagos, Baltijos jūra yra negili, o tai nepalanki aplinkybė vandens kaitai. Be to, iš Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 11 priede pateikto Baltijos jūros topografijos žemėlapio matyti, kad vandens kaitą tarp Botnijos įlankos užutekio ir Botnijos jūros riboja natūralios kliūtys, esančios Kvarkeno archipelago šiaurėje. Vadovaujantis šiuo žemėlapiu Botnijos įlankos užutekį ir Botnijos jūrą vieną su kitu sieja seklumos, kurių didžiausias gylis 25 metrai. Šią išvadą patvirtina ir šio atsiliepimo 12 priedas, kuriame pailiustruotas Baltijos jūros dugno reljefas.

78 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad Komisija neįrodė, jog neegzistuoja joks fizinis barjeras, kuris ribotų azoto judėjimą tarp atitinkamų jūros baseinų.

79 Savo išvados 93 punkte generalinė advokatė taip pat nurodė, kad Botnijos jūra yra tikras azoto šulinys. Be to, 2003 m. ataskaitoje pripažįstama, kad dėl azoto kylančios eutrofikacijos problemos Botnijos įlankoje yra mažesnės ir kad tik nedidelis azoto kiekis nukeliauja iki Baltijos jūros siaurąja prasme. Botnijos įlankos seklumos ir sąsiauriai aplink Alandų salas taip pat leidžia manyti, kad tokia topografija nėra palanki vandens, taigi ir azoto, judėjimui.

80 Todėl nors azotas iš tikrųjų juda tarp Botnijos įlankos ir Baltijos jūros siaurąja prasme, Komisija neįrodė, kad vandens tekėjimas iš Botnijos įlankos užutekio ir Botnijos jūros į Baltijos jūrą siaurąja prasme sukelia didelio kiekio azoto teršalų judėjimą iš Švedijos šiaurės rajonų, kur esantys valymo įrenginiai nešalina azoto.

81 Šiuo atžvilgiu reikia konstatuoti, kad šalys sutarė dėl aplinkybės, jog apytikriai 11 % viso Botnijos jūros azoto patenka į Baltijos jūrą siaurąja prasme.

82 Tačiau, kaip matyti iš bylos medžiagos ir teismo posėdyje Švedijos Karalystės pateiktų pastabų, šios valstybės narės žodžiais tariant, šiuo atveju tinkama procentinė išraiška yra ta, kuri apibūdina iš didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamą azoto, patenkančio į Botnijos įlanką ir vėliau – į Baltijos jūrą, kiekį. Visas azoto srautas negali būti laikomas svarbiu veiksniu nustatant, ar iš minėtų valymo įrenginių išleidžiamam vandeniui turi būti taikomas tretinis valymas nuo azoto.

83 Bylos medžiaga leidžia tvirtinti, kad maistingosios medžiagos, įskaitant azotą, susidaro dėl įvairios žmonių veiklos ir galiausiai į jūrą patenka, pirma, per užterštą atmosferą bei

kritulius, antra, per upių pernešamas jūros pakrantėse arba baseinuose esančių taškinių šaltinių išleistas medžiagas ir, trečia, pasklidžiųjų šaltinių nuotėkį.

84 Šiuo atžvilgiu bylos medžiaga leidžia tvirtinti, kad, viena vertus, didelė dalis Botnijos įlankoje esančio azoto patenka iš pasklidžiųjų šaltinių. Kita vertus, šios kategorijos šaltinį sudaranti žmogaus veikla, dėl kurios išleidžiama daugiausia azoto, yra žemės ūkis.

85 Iš to išplaukia, kad iš didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamo azoto kiekis neatitinka Komisijos nurodytos procentinės išraiškos.

86 Tokiomis aplinkybėmis sunku suprasti, ką apibūdina Komisijos nurodyta 62 % vertė. Ši procentinė išraiška bet kuriuo atveju negali tikti apibūdinant azoto kiekį didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamose medžiagose.

87 Per teismo posėdį pateiktose pastabose Švedijos Karalystė nurodo, kad tik iš nagrinėjamų valymo įrenginių išleisto ir pernešto azoto procentas yra maždaug 1,2 %.

88 Tokiomis aplinkybėmis Komisija neįrodė, jog Švedijos didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių, kurių išleidžiamos medžiagos per Botnijos įlanką patenka į Baltijos jūrą siaurąja prasme, išleisto azoto judėjimas gali būti kvalifikuojamas kaip svarbus teismo praktikos, pagal kurią dėl miesto nuotekų susidarę ir į eutrofikuotus vandens telkinius patenkantys azoto srautai gali būti laikomi svarbiais, jei sudaro apytiksliai 10 % viso azoto srauto, prasme (šiuo atžvilgiu žr. minėto sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 77 punktą).

89 Be kita ko, per 2007 m. lapkričio 15 d. ministrų susitikimą Krokuvoje posėdžiavusi pagal Konvenciją dėl Baltijos jūros įsteigta Helkom Baltijos jūros aplinkos apsaugos komisija priėmė Baltijos jūrai skirtą veiksmų planą (Helkom Baltijos jūros veiksmų planas). Šiame plane, paminėtame teisminiuose ginčuose, numatytos išleidžiamų azoto ir fosforo ribos bei nurodoma, kiek azoto ir fosforo būtina sumažinti skirtingose Baltijos jūros dalyse. Iš jo matyti, kad Botnijos įlankos užutekyje ir Botnijos jūroje esančio azoto procentinės dalies mažinti nebūtina.

90 Nors šiuo veiksmų planu iš tiesų reikalaujama sumažinti Baltijos jūroje siaurąja prasme esantį azoto kiekį 94 000 tonomis per metus, atkreiptinas dėmesys, kad šis reikalavimas netaikomas Švedijos Karalystei. Atvirkščiai, jis taikomas toms valstybėms, kurios yra Baltijos jūros siaurąja prasme baseino zonoje.

91 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, jog Komisija nepateikė įrodymų, pirma, kad į vidaus ir Botnijos įlankos užutekio pakrančių vandens telkinius išleidžiamas azotas prisideda prie Botnijos jūros eutrofikacijos, ir, antra, kad azotas yra pagrindinis Botnijos jūros eutrofikaciją ribojantis veiksnys.

92 Iš viso to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija neįrodė, jog iš didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių, kurių išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlanką, išleidžiamas azoto kiekis prisideda prie Baltijos jūroje siaurąja prasme vykstančios eutrofikacijos. Taigi Komisija nepateikė įrodymų, kad Švedijos Karalystė privalėjo reikalauti, jog kiekvienu didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginiu, kurio išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlanką, būtų atliekamas tretinis valymas nuo azoto.

93 Tokiomis aplinkybėmis reikia laikyti, kad Komisija nepateikė įrodymų apie Švedijos Karalystės neįvykdytus įsipareigojimus pagal Direktyvos 91/271, siejamus su kiekvienu

didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginiu, kurio išleidžiamos medžiagos patenka į Botnijos įlanką.

Dėl valymo įrenginių, kurių išleidžiamos medžiagos patenka į Baltijos jūros siaurąja prasme baseiną

94 Dėl Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 4 priede nurodytų Švedijos žemių pietinėje dalyje esančių valymo įrenginių, kuriais valomos didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose, esančiose baseine, kurio vanduo nudrenuoja į azotui jautrius vandens telkinius tarp Norvegijos sienos ir Norteljė komunos, susidarančios miesto nuotekos, Švedijos Karalystė nurodo, kad tretinis išvalymas nuo azoto nėra būtinas, nes natūralios išlikos fenomenas pakankamai pašalina šią maistingąją medžiagą.

95 Šiuo atžvilgiu iš Teisingumo Teismui pateiktų dokumentų matyti, kad išlika yra natūralus procesas, būdingas ežerams ir upėms, surenkančioms didžiąją dalį išleisto azoto ir jį transformuojančioms į nekenksmingas dujas, o tai atitinka ir valymo įrenginiuose naudojamą azoto pašalinimo metodą. Išlika ypač būdinga tiems baseinams, kuriuose vandens tekėjimas sulėtėja ir azotas juose paprastai nusėda keleriems metams. Šis fenomenas vyksta tokiu būdu, kad azotą šalina arba ežero baseino dugno nuosėdų organinė medžiaga, arba mikrobų vykdoma nitrifikacija (denitrifikacija), panaši į atmosferoje esančio azoto dujų nitrifikaciją (denitrifikaciją).

96 Komisija neginčija, kad išlika yra cheminis procesas, vykstantis vandenyje ir sumažinantis azoto koncentraciją, tačiau ji teigia, kad šis procesas neturėtų būti naudojamas kaip Direktyvoje 91/271 numatyto valymo įrenginiais atliekamo azoto

šalinimo pakaitalas, nes tai prieštarauja atsargumo principui ir teismo praktikai. Komisija, be to, mano, kad azoto išlikos procesas nėra tvarus jo šalinimo būdas ir priklauso nuo sezono.

97 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad nė viena Direktyvos 91/271 nuostata nedraudžia natūralią azoto išliką laikyti azoto šalinimo iš miesto nuotekų metodu.

98 Dėl Komisijos argumento, jog azoto išlikos procesas yra pernelyg netvarus, kad į jį būtų galima atsižvelgti, reikia nurodyti Švedijos Karalystės pastebėjimą, jog kiekvienos aglomeracijos į jautrius jūros pakrančių vandens telkinius išleidžiamos medžiagos apskaičiuojamos susiejus faktiškai aglomeracijos išleistas medžiagas su individualiai apskaičiuota išlika. Naudojant šį metodą, be kita ko, atsižvelgiama į faktinius azoto kiekio įvairiose upėse duomenis ir paprastai skaičiuojama pasitelkiant rodiklių už iki dešimties metų trunkančius laikotarpius programą. Iš to išplaukia, kad šiais skaičiavimais atsižvelgiama ir į tą azoto dalį, kuri sugrąžinama į vandenį, o rezultatai parodo neto išliką, apimančią visą azotą, įskaitant ir paimtą bei vėliau iš naujo grąžintą azotą.

99 Toliau reikia pažymėti, kad pačioje 2003 m. ataskaitoje pripažįstama, jog natūrali išlika yra teisėta galimybė.

100 Galiausiai reikia priminti, kaip nurodyta šio sprendimo 47 punkte, kad tarp išleidžiamų medžiagų ir jautrių zonų taršos turi egzistuoti adekvatus priežastinis ryšys. Todėl nors Baltijos jūros siaurąja prasme eutrofikacija vyksta visų pirma dėl azoto, kol Komisija neįrodė, kad didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamas azotas, patenkantis į Baltijos jūrą siaurąja prasme, prisideda prie šios jūros eutrofikacijos, negalima reikalauti, kad kiekvienu šių įrenginių būtų atliekamas tretinisvalymas nuo azoto.

101 Be to, kaip savo išvados 82 punkte nurodė generalinė advokatė, Direktyvos 91/271 I priedo 2 lentele reikalaujama, kad atliekant tretinį valymą azotas būtų ne visiškai pašalintas, bet tik sumažintas jo kiekis iki 15 mg/l normos tose aglomeracijose, kurių dydis yra 10 000–100 000 GE, arba 70–80 %. Taigi jei azotas į jautrius vandens telkinius išleidžiamas netiesiogiai, pareiga konkrečiu valymo įrenginiu sumažinti jo kiekį kyla tik jei šiuos jautrius vandens telkinius pasiekia daugiau nei 30 % šio kiekio, esančio miesto nuotekose.

102 Taigi reikia nustatyti, ar Komisija įrodė, jog 7 nagrinėjamų įrenginių išleidžiamos medžiagos neatitinka šių reikalavimų.

103 Iš pradžių reikia pastebėti, kaip tai nurodė Švedijos Karalystė, kad šios valstybės narės teritorijoje yra labai daug ežerų ir upių. Švedijos Karalystė taip pat pastebėjo, kad į hidraulinę sistemą išleidžiamas azotas pasiekia jūros krantą per labai ilgą laiką, taigi ir natūralūs azoto pašalinimo iš išleidžiamų medžiagų procesai vyksta ilgai. Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad natūralios Švedijos teritorijos savybės, atrodo, yra palankios azoto išlikai.

104 Pirma, Švedijos Karalystė nurodė, ir Komisija šiuo klausimu jai neprieštaravo, kad įprastas valymo įrenginys, paruoštas mechaniniam, biologiniam ir cheminiam valymui, visuomet pašalina tam tikrą azoto kiekį, net jeigu jis nėra specialiai pritaikytas išvalyti nuo azoto. Toks įrenginys azoto kiekį sumažina vidutiniškai 30 %. Antra, iš atsakymuose į raštu užduotus klausimus Švedijos Karalystės pateiktos informacijos matyti, kad 2008 m. atlikus skaičiavimus paaiškėjo, jog Filipstado valymo įrenginio azoto išlika yra 54 %, Kumlos – 81 %, Fleno – 47 %, Nesšė – 92 %, Tranoso – 74 %, Vimerbio – 70 % ir Olofstriomo – 48 %.

105 Reikia konstatuoti, kad šiomis aplinkybėmis kiekvieno iš Švedijos Karalystės atsiliepimo į ieškinį 4 priede nurodytų valymo įrenginių atžvilgiu Komisija neįrodė, jog susumavus šiais įrenginiais sumažinamą azoto kiekį ir natūralią išliką neįvykdomas Direktyva 91/271 reikalaujamas azoto pašalinimo minimalus rodiklis.

106 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad Komisija nepateikė su minėtais įrenginiais susijusio įsipareigojimų neįvykdymo įrodymų.

107 Iš viso to, kas išdėstyta, išplaukia, kad vėliausiai iki 1998 m. gruodžio 31 d. neužtikrinusi, jog pakeistuose 2 ir 3 prieduose išvardytose didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos, patenkančios tiesiogiai į jautrias zonas arba jose esančius baseinus, atitiktų tam tikrus Direktyvos 91/271/EEB I priedo reikalavimus, Švedijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šios direktyvos 5 straipsnio 2, 3 ir 5 dalis.

108 Likusi ieškinio dalis atmetama.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

109 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to reikalavo. Nors šiuo atveju didžioji dalis Komisijos reikalavimų buvo atmesti, reikia atsižvelgti į tai, kad Švedijos Karalystė neprašė iš jos priteisti bylinėjimosi išlaidų. Todėl kiekvienai iš šalių nurodytina padengti savo patirtas bylinėjimosi išlaidas.

110 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 4 dalį į bylą įstojusios valstybės narės pačios padengia savo išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Vėliausiai iki 1998 m. gruodžio 31 d. neužtikrinusi, jog pakeistuose 2 ir 3 prieduose išvardytose didesnėse nei 10 000 GE aglomeracijose susidarančių miesto nuotekų valymo įrenginių išleidžiamos medžiagos, patenkančios tiesiogiai į jautrias zonas arba jose esančius baseinus, atitiktų tam tikrus 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotėkų valymo su pakeitimais, padarytais 1998 m. vasario 27 d. Komisijos direktyva 98/15/EB, I priedo reikalavimus, Švedijos Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal šios direktyvos 5 straipsnio 2, 3 ir 5 dalis.**

2. **Atmesti likusią ieškinio dalį.**

3. **Nurodyti Europos Bendrijų Komisijai, Švedijos Karalystei ir Suomijos Respublikai padengti savo patirtas bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.